

TÜRK-İŞ 1975 YILINDA İZMİR'DE ENERJİYİ KESMİŞTİ

Aydınlık Dergisi, 6 Nisan 2008

Yıldırım Koç

TÜRK-İŞ'in 16 Haziran 1975 günü gerçekleştirdiği "İzmir Genel Grev"i veya "Emeğe Saygı Direnişi", çeşitli etmenlere bağlı olarak oluştu. Bunların en önemlileri, kıdem tazminatı konusundaki gelişmeler, memurlaştırma çabaları ve işverenlerin saldırı lokavtlarıydı.

14 Ekim 1973 genel seçimlerinden önce hemen hemen tüm siyasi partiler kıdem tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılması konusunda söz vermişti. İşverenler ise, o tarihe kadarki kıdem karşılığında 15 günlük, tasarının yasalaşması sonrasındaki süre için ise 30 günlük kıdem tazminatı istiyorlardı. Ayrıca, kıdem tazminatına bir tavan getirilmesini, tazminatın sigorta şirketlerine sigortalanabilmesini ve kıdem tazminatı fonunun oluşturulmasını talep ediyorlardı¹.

Memurlaştırma girişimleri de önemli bir tehditti. TÜRK-İŞ, 28 Mayıs - 5 Haziran 1973 günleri toplanan 9. Genel Kurulunda, memurlaştırma girişimleri karşısında genel greve başvuracağını ilan etmişti. Ayrıca, "devlet memurlarının özgür sendikalar saflarında birleşebilme, toplu pazarlık ve grev yapabilme özgürlükleri tanınmalıdır," deniliyordu².

İşverenlerin kurduğu Hür Teşebbüs Konseyi ve arkasından başlatılan saldırı lokavtları da önemli bir tehdit oluşturuyordu. İzmir ve Turgutlu'da 14 Mayıs 1975 günü 22 işyerinde ve 31.5.1975 günü de 1 işyerinde lokavt başlatılmıştı. Bu lokavtlar ancak 28 Haziran 1975 günü sona erdi.

TÜRK-İŞ tarafından 16 Haziran 1975 Pazartesi günü İzmir'de gerçekleştirilen bölgesel genel grev veya "Emeğe Saygı Direnişi", TÜRK-İŞ Genel Başkanı Halil Tunç'un İzmir kentine elektrik veren ESHOT'ta şalteri indirmesiyle başladı.

Halil Tunç daha sonra genel greve katılan otobüs ve trolleybüs işçilerinin bulunduğu depoya gitti.

TÜRK-İŞ'e bağlı 24 mahalli sendika ve şube bu eyleme katıldı. İzmir'de elektriğin kesilmesiyle birlikte kent susuz ve elektriksiz kaldı. İzmir radyosu da yayınına ara verdi. Belediye otobüsleri, vapurlar ve banliyö trenleri durduğundan, kent-içi ulaştırma dolmuş ve özel araçlarla sağlandı. TCDD'nin vagon ve lokomotifleri hangarlardan çıkarılmadı. THY'nin İzmir-İstanbul ve İzmir-Ankara seferleri de iptal edildi. Hastanelere acil olaylar dışında hasta alınmadı. Ancak hastalara yemek çıktı ve bakımları yapıldı. Doktorlara ise yemek çıkarılmadı. Büyük Efes Oteli'nde çalışanlar da 8 saatlik işbirakımına katıldılar. Bu nedenle TİSK Başkan Vekili Refik Baydur'un basın toplantısı bu otelde yapılamadı. Fabrikalarda üretim büyük ölçüde durdu.

Halil Tunç, 600 işyerinde hareketin aynı anda başlayıp aynı anda bittiğini, 70 bin işçinin eyleme katıldığını ileri sürdü.

Ege Bölgesi Sanayi Odası eylem sonrasında 16 Haziran 1975 genel greviyle ilgili bir anket düzenledi. Bu anketin sonuçları bir süre sonra yayımlandı³. Bu anketin sonuçlarına göre, İzmir'de imalat sanayiinde işveren sendikalarına üye 90 işletmede 24.300 işçi çalışıyordu.

¹ TÜRK-İŞ, **Yönetim Kuruluna Sunulan İcra Kurulu Raporu, Haziran 1975**, Ankara, 1975, s.234-253.

² **TÜRK-İŞ Genel Başkanı Halil Tunç'un Basın Toplantısı**, 6.2.1975, s.7; **TÜRK-İŞ Haber Bülteni**, 14.2.1975, s.2.

³ Bu anketin sonuçları, TÜRK-İŞ'in 19.12.1975 gün ve 75/5788-29 sayılı genelgesi ekindedir.

İzmir'de imalat sanayiinde çalışan tüm işçilerin sayısı ise 70 bindi. İmalat sanayiindeki 70 bin işçinin 36 bini sendika üyesiydi, 34 bini sendikasızdı. Sendikalı işçilerin 30 bini TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalara, 4.576'sı DİSK'e bağlı sendikalara ve 1361'i de bağımsız sendikalara üyeydi.

Yalnızca imalat sanayiini kapsayan anketin sonuçlarına göre, 216 şirketin elektriği kesilirken, 17 şirketin elektriği kesilmedi. 4 şirketin elektriği 11:20'de geldi. 233 şirketin 203'ünde üretim durdu, ancak bakım ve temizlik işleri yapıldı. 30 şirkette ise hiç çalışma yapılmadı. İzmir'de imalat sanayiinde çalışan 70 bin işçinin 15.907'si genel greve tam olarak katıldı. 54.093 işçi ise bakım ve temizlik işleri yaptı. Ege Bölgesi Sanayi Odası'nın tahminine göre, "İzmir'de TÜRK-İŞ'e bağlı işçilerin % 49'u greve katılmadı." Anket sonuçlarına göre, genel grevden kaynaklanan üretim kaybı 17,5 milyon lira oldu. Üretim yapılmamasına karşın 5,7 milyon lira ücret ödendi. Bu nedenle, sanayiciler, bölgesel genel grev nedeniyle toplam kayıplarının 23,1 milyon lira olduğu ileri sürdüler.

Genel grevden sonra, İzmir Valisi, işverenlerin talebi üzerine, görevinden alındı. İzmir Emniyet Müdürü de, gelen baskılara dayanamarak, görevinden istifa etmek zorunda kaldı.

Genel grev nedeniyle basına yansıyan bir işten çıkarma olmadı. Genel grev sonrasında 200 dolayında kişinin ifadeleri alındı. Daha sonra, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye Kimya Sanayii İşverenler Sendikası, İzmir Basma Fabrikası A.Ş. ve İzmir Pamuk Mensucatı T.A.Ş.'nin başvurusu üzerine, İzmir 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 133 sanık hakkında dava açıldı.

Dava 18 Mayıs 1977 günü karara bağlandı. 36 sanık, grev yasağı kapsamındaki bir işyerinde grev yaptıkları için, altışar ay hapse ve 500'er lira ağır para cezasına çarptırıldı. Hapis cezaları bir günü 20 liradan ağır para cezasına çevrildi. Ertuğrul Bulmamış, Faruk Akarkarasu, Kazım Baykotalp, Çetin Göçer, Turan Laçın, Faruk Barut, Ali Demirkan, Orhan Saldıran ve İ.Ethem Ezgü, sekizer ay hapse ve onbiner lira ağır para cezasına çarptırıldı. Ancak bu cezalar tecil edildi. Bir sanık, altı ay süre ile hapse ve 500 lira ağır para cezasına çarptırıldı. Onun hapis cezası da para cezasına çevrildi. Diğer sanıklar ise beraat etti⁴

---

⁴ TİSK, **İşveren**, Ağustos 1977, s.13-16.